

FONÈTICA

A.- LES VOCALS

A.1.- VOCALISME TÒNIC

El valencià té 7 vocals tòniques

a	<i>Cristià, sang</i>
e tancada [e]	<i>Séquia, pes</i>
e oberta [ɛ]	<i>Paciència, cert</i>
i	<i>Jupetí, traduït, ví</i>
o tancada [o]	<i>Visió, amor</i>
o oberta [ɔ]	<i>Història, sort</i>
u	<i>Bústia, peüc, tossut</i>

La distinció entre la *e* i la *o* obertes i tancades permet de distinguir el significat d'algunes paraules; és el cas d'HOMÒNIMS com ara

Obertes	Tancades
<i>Bota</i> (calcer)	<i>bota</i> (botar) <i>bóta</i> (vi)
<i>Mòlt</i> (molido)	<i>molt</i> (mucho)
<i>Dona</i> (mujer)	<i>dona</i> (da)
<i>Fora</i> (fuera)	<i>fora</i> (fuera o fuese)
<i>Mora</i> (dona musulmana)	<i>móra</i> (fruita)
<i>Os</i> (hueso)	<i>os</i> (oso)
<i>Soc</i> (zueco)	<i>sóc</i> (soy)
<i>Sol</i> (piso)	<i>sol</i> (suele, sol)
<i>deu</i> (10)	<i>Deu</i> (dios) <i>deu</i> (debe)
<i>meu</i> (maullido)	<i>meu</i> (mío)
<i>pèl</i> (pelo)	<i>pe</i> (por el)
<i>què</i> (interrogatiu, relatiu)	<i>que</i> (conjunció)
<i>be</i> (corder)	<i>bé</i> (bien) <i>bota</i> (calcer)
<i>set</i> (7)	<i>set</i> (sed)

OBERTURA DE LA **E** [ɛ]

- Davant de síl·laba en **i** *tebi, neci, medi, col·legi, conveni, obsequi, misteri, tècnic, esplèndid, exèrcit.*
- Davant de síl·laba en **u** *ingenu,, cèl·lula, o en diftong eu com en fideu, preu però creu, greu, meu.*
- Davant de **l, l·l, rr** *anhel, arrel, cruel, estel, fel, gel, rebel, tel, candela, clientela,, cel·la, novel·la, parcel·la, ferro, guerra, terra però belga, selva.*
- Davant **r** seguida de consonant *verb, comerç, verd, verge, merla, hivern, vers (poesia), cert, caterva.*

- Però cercle, cérvol, ferm, erm, herba, serp.
- En quasi tots els mots esdrúixols anècdota, pècora, gènesi, ciència.
Però llèmena, grémola, església, Dénia, sémola, tèmpera, térbola, séquia, sènia
  - En termes científics, generalment espectre, acèfal, telègraf, germen, vèrtex, pétal
Però castrense, forense, lepra, celeste, biblioteca i els acabats en **-ema** apotema, problema, teorema.
  - Les terminacions cultes **-ecte,- ecta,- epte, -epta** afecte, correcte, defecte, adepte, concepte, recepta Però repte i formes del verb reptar accentuades al lexema.
  - De vegades, corresponent al diftong **castellà ie** ferro(hierro), serra(sierra) però no sempre es compleix pedra (piedra)
  - Altres; gendre, cendra, tendre, cerndre i noms personals com ara Vicent o Vicenç, Llorenç, Josep.

OBERTURA DE LA **O** [ɔ]

- Davant de la vocal **i** o de síl·laba en **i** bocoi, boia, estoic, cel·luloide, boina, negoci, soci, dimoni, colònia, crònic, ordi, glòria, bòric, pòrtic, cossi, odi, oli
Excepció terminació -oix és empre tancada coix, moix, toix.
- Davant de la vocal **u** o de síl·laba en **u** bou, ou, ,nou, sou (salari),pou (varia), moure, ploure, dijous, còmput., Corpus, mòdul, pòstum,
Excepcions jou., tou, sou (verb)
- En els mots esdrúixols en general còlera, dòmino, còmoda, òrfena, apòstrofe.
Excepcions escòrpora, fórmula, gòdua, pólvora, tómbola, tórtora, gòndola.
- En termes científics, generalment i en els erudits esòfag, quiròfan, termogen, autògraf, pròleg, anòmal, quilòmetre, autònom, tòrax, ciclop, amorf, demagog, poliglòt
Excepcions mots acabats en -oma lipoma, carcinoma, i -forme pluriforme.
- Mots acabats en
  - oc, -oca** albercoc, groc, foc (i interior lloca, roca, oca) Ex boc, boca, joc, moca
  - oç** feroç, veloç, atroç, precoç Ex boç, arboç
  - of, -ofa** gallof, carxofa, garrofa
  - oig, -oja** boig, roig, boja, roja Ex estoig i els derivats.
  - **ol, -ola** caragol, cresol, escola, ventola Ex braol, udol, cola, bola, gola
  - **oldre** absoldre, moldre, resoldre
  - **ondre** respondre, compondre
  - olt, -olta** solt, volt, absoluta, mòlta Ex molt (quantitat), escolta
  - ort, -orta** fort, hort, forta, porta Ex cort
  - ossa** brossa, estrossa, grossa Ex bossa, gossa
  - ost, -osta** cost, impost, aposta, costa Ex agost, congost, most, brosta
  - ot, -ota** (augmentatiu) gatot, xicot, casota, taulota. Cap excepció.
  - ot, -ota** (no augmentatiu) bot(embarcació), clot, pot, granota, pigota, bota(calcer)
Ex bot(salt), brot, mot, nebot, tot, sanglot o xanglot, singlot o xinglot, bóta, gota, sota
- Atenció a l'accent sempre obert dels neutres açò, això, allò, però i a l'obertura en flor, nota, cor, plor, rosa.
- Al diftong **castellà ue** en síl·laba tònica li correspon una **o** oberta en valencià: roda (rueda), poble (pueblo), prova (prueba), horta (huerta), escola (escuela)...Però alguna excepció compte (cuenta)

A.2.- VOCALISME ÀTON

Es redueix a les vocals *a, e, i, o, u* sense distinció entre *e, o* obertes o tancades.

A.3.- FONÈTICA SINTÀCTICA DE LES VOCALS

Les alteracions fonètiques produïdes pel contacte entre dos sons de paraules consecutives són els enllaços fònics.. No s'ajusten a una regla general que pugui aplicar-se sistemàticament a tots els casos, però sí podem parlar d'alguns fenòmens freqüents.

Elisió o supressió d'una vocal

a.- En el contacte entre una vocal àtona i una vocal tònica, s'elideix la vocal àtona, de manera generalitzada en casos concrets com ara

mitj(a) hora, un(a) hora, bon(a) hora, quin(a) hora, un(a) altra, quinz(e) anys

En el mateix cas, però ja depenent més dels parlants es farà o no l'elisió

molt(a) honra, un(a) ordre, est(e) home

b.- Sovint, en el contacte entre dues vocals àtones, sent una d'elles *a* o *e*, s'elideix alguna d'aquestes vocals

si (e)l veus, trenca (e)l pitxer, no (e)l saludes

c.- Si les vocals són iguals

un destí (i)nesperat, un ferro (o)xidat, és el que (e)m comprí

Sinalefa o unió de 2 vocals que formen diftong sintàctic o quan la *i* o la *u* fan de consonants

Il em va dir, que ho sabia (queu sabia), ho intuïa, hi ha dos mots, voldrà un pa, va i ve

Notem la diftongació freqüent de la *o* en el cas del pronom feble *que ho dius (queu dius)*

B.- LES CONSONANTS

B.1.- CLASSIFICACIÓ DE LES CONSONANTS

		Punt d'articulació											
		Bilabial		labiodental		dental		alveolar		palatal		velar	
		sord	sonor	sord	sonor	sord	sonor	sord	sonor	sord	sonor	sord	sonor
M o d e	Oclusiu	[p]	[b]			[t]	[d]					[k]	[g]
	Fricatiu			[f]	[v]			[s]	[z]	[ʃ]	[ʒ]		
	Africat							[ts]	[dz]	[tʃ]	[dʒ]		
	Ròtic								[r]				
									[r]				
	Nasal		[m]							[n]		[ɲ]	
	lateral								[l]		[ʎ]		

B.2.- CONSONANTS ALVEOLARS FRICATIVES (esses)

SORDA [s]

-**ss** entre vocals *passar, classe, possessiu, possible, necessari, essencial, confessar, bossa, tassa, massa, bessó, assegurar, assabentar, disfressa, missatge, agressió, opressió, transmissió, animadíssim, abadessa, deessa, nassos, passos, frontissa, missa...*

-**ss** excepcionalment entre cons. i vocal *transsiberià, transsexual, transsonic, sotssecretari, qualssevol*

-**s** en posició inicial, final o entre cons. i vocal *salat, vernís, pensar ...*

-**s** excepcionalment entre vocals amb prefixos *asimetria, contrasenya, bisil·lab, entresòl, antisemita*

-**ts** principi de mot *tsar* La pronúncia africada, en 2 temps, pròpia de registre formal.

-**c** davant *e, i cendra, cacera, València, principi, ací...*

-**ç** davant *a, o, u* i en posició final *força, esperança, creença, eriçó, forçut, fal·laç, feliç, precoç, lluç...*

SONORA [z]

-**s** entre vocals *posar (imposar, disposar...), casa, cosa, cosí, casar-se. pesar, tesi, conclusió, marquesa, princesa, pagesa, burgesa, participis femenins amb masculí acabat en -s com admesa comesa, apresada, reclosa, difosa...*

-**s** excepcionalment entre cons. i vocal *endinsar, enfonsar, trànsit, transatlàntic*

-**z** en qualsevol posició *zero, zinc, zebra, zel, colze, salze, alzina, polze, calze, onze, esmorzar, pinzell, amazona, topazi, trapezi, ozó, bizantí, esquizofrènia, nazi...*

-**tz** pronunciat sonor *analitzar, realitzador...* La pronúncia africada, en 2 temps, pròpia de registre formal.

B.3.- CONSONANTS PALATALS.

SONORA FRICATIVA [ʒ]

-**j** davant *a, o, u enveja, pluja,, enjorn, justícia...*

-**j** excepcionalment davant *e, i injecció, interjecció, subjecte, projecte, objecte, trajecte, adjectiu, majestat, jerarquia, jeroglífic, jersei, Jesús, Jerusalem, Jeremies, Jeroni,,*

-**g** davant *e, i targeta, gelat, dirigir, albergínia...*

SONORA AFRICADA [dʒ]

-**tj** davant *a, o platja, mitja, mitjana, lletja, lletjos, pitjor...*

-**tg** davant *e, i heretge, heretgia, viatge, platges, lletges...*

SORDA FRICATIV [ʃ]

-**x** a principi de mot o entre cons. i vocal *xarop, Xàbia, xarxa, xeringa*

-**ix** això, fluix, rebaixa...

SORDA AFRICADA [tʃ]

sona exactament com la "ch" castellana.

- **x o -tx** *xiquet, xec, anxova, txec, dutxa, batxillerat, despatx, empatx...*

-**ig** final *passeig, estoig, puig, desig, boig...*

Variacions dialectals en palatals

- En valencià general la *j* i la *g* de *pluja* i *germà* es pronuncia com la *tj* i la *tg* de *viatjar* i *fetge*.
- En alguns dialectes *xiquet*, *xec* i *anxova* es fan fricatives (com *xarop*) i *ix* és dígraf (no sona *i* en *això*)
- Frequentment la *j* de *jo* i *ja* es realitza com una semiconsonant i no com palatal.
- El subdialecte valencià apitxat ensordeix les palatals *j*, *g*, *tj*, *tg* i les fa com la sorda africada (*ch castellà*)

B.4.- FONÈTICA SINTÀCTICA DE LES CONSONANTS

Fenòmens de contacte consonàntic més freqüents.

a.- Sonorització.

- Les consonants **fricatives** i **africades** en posició final de mot es pronuncien sonores davant una vocal o una consonant sonora.

La *f* es pronuncia *v* *autògraf difícil* (*autògrav difícil*)

La *s* i la *ç* passen a [z] *els dissidents* (*elz dissidents*), *braç esquerre* (*braz esquerre*)

La *x* [ʃ] passa a *j* *guix blanc* (*guij blanc*), *cobreix de fang* (*cobreij de fang*)

La *ts* passa a *dz* *tots anirem* (*todz anirem*)

La *ig* i la *tx* passen a *dj* *roig i negre* (*rodj i negre*), *empatx de prunes* (*empadj de prunes*)

- Les consonants **oclusives** finals de mot es fan sonores davant consonant sonora (o vocal).

La *p* passa a *b* *llop ensinistrat* (*llob ensinistrat*), *cap negre* (*cab negre*)

La *t* passa a *d* *dit menut* (*did menut*), *pot vermell* (*pod vermell*)

La *c* passa a *g* *banc de peixos* (*bang de peixos*), *jo prenc el meló* (*jo preng el meló*)

b.- Ensordiment.

- Les consonant **oclusives** en posició final de mot es pronuncien sordes quan es troben davant de pausa, davant de consonant sorda o davant de vocal

La *b* passa a *p* *tub obert* (*tup obe rt*, *club caríssim* (*clup caríssim*))

La *d* passa a *t* *nord-americà* (*nortamericà*) *sud-est* (*sutest*) *verd i blanc* (*vert i blanc*)

La *g* passa a *k* *estrateg hàbil* (*stratek hàbil*), *pedagog excel·lent* (*pedagog excel·lent*)

c.- Emmudiment.

No es pronuncia un so quan es troba en una posició determinada. Casos freqüents :

- La *b* de la preposició *amb* davant de consonant *amb tu* (*am' tu*), però es pronuncia en contacte amb vocal *amb amics*, *amb ell*.

- Sovint, i sobretot al nord del Camp de Morvedre, les oclusives finals en singular com en plural *-lt*, *-ld*, *-mp*, *-mb*, *-nt*, *-nd* : *molt* (*mol'*), *molts* (*mol's*), *camp* (*cam'*), *rumb*

(*rum'*), *sant Pere* (*san' Pere*), *profund* (*profun'*)... Però la *t* precedida de nasal, s'escolta si el mot següent comença amb vocal *sant Antoni, sant Esteve, quant és?, vint-i-tres*...

- Llevat del valencià general, la *r* final dels infinitius *saber* (*sabe'*), *cantar* (*canta'*)...
- La *p* del grup *ps* inicial *psiquiatre* (*siquiatre*)... i la primera consonant dels grups cultes *gn-*, *mn-*, *pn*, en *gnom* (*'nom*), *mnemotècnia* (*'nemotècnia*), *pneumònia* (*'neumònia*) Sols es pronunciaria en registres molt formals.
- La *p* dels grups *-mp*, *mpt* *presumpció* (*presum'ció*), *compte* (*com'te*), *atemptar* (*atem'tar*)...
- La primera *r* de mots com *arbre* (*a'bre*), *diners* (*dine's*), *prendre* (*p'endre*) i derivats, i també futurs i condicionals com *sorprendrà* (*sor'pendrà*), *comprendria* (*comp'endria*)
...

d. Geminació o repetició successiva d'un so:

- En casos com *additiu*, *novel·la*, *innocent*, *immediat*... La geminació és pròpia de registre més formal en aquest cas.
- Els aplecs *-tl*, *-tll*, *-tm*, *-tn* en què la *t* no es pronuncia sinó que indica una geminació del segon so *guatla* (*gualla*), *rotllo* (*rollllo*), *setmana* (*semmana*)...
- Atenció** : no són geminacions *-cc* i *-gg* on cada grafia representa un so diferent *accident* (*aksident*), *suggerir* (*sudjerir*), ni tampoc els dígrafs *-ss*, *-rr* que representen un únic so.